

УДК 330.34:332.142

DOI: 10.25140/2411-5215-2018-4(16)-140-146

Алла Гречко

ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Алла Гречко

ПРЕДПОСЫЛКИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Alla Hrechko

BACKGROUND OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

У статті розглянуто передумови сталого розвитку регіонів України. Обґрунтовано важливість сталого розвитку регіонів в сучасних глобалізаційних умовах розвитку світового господарства, оскільки сьогодні глобальні тенденції розвитку світового господарства суттєво відбиваються на розвитку всіх країн світу та її регіонів. Це вимагає розроблення власних моделей сталого розвитку регіонів з урахуванням сучасних обставин та процесів децентралізації, що відбуваються в Україні. З'ясовано, що практична цінність реалізації основоположних засад концепції сталого розвитку регіонів посилюється на фоні процесів поглиблення економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами різних країн, тобто світових тенденцій до глобалізації. Це зумовлює необхідність розгляду питань регіонального розвитку в контексті поєднання різнонаправлених тенденцій глобального та локального характеру, тобто в розрізі поняття «глокалізації». З'ясовано витоки поширення процесу глокалізації. Окреслено спільні риси сталого розвитку регіонів України. Доведено необхідність активізації інноваційних процесів на рівні регіонів і країни загалом та створення передумов до формування інноваційних територіально відокремлених комплексів. Запропоновані заходи щодо запровадження фіскальних стимулів, які сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток; глобалізація; локалізація; глокалізація; регіон; інноваційний процес.

Табл.: 1. Бібл.: 11.

В статье рассмотрены предпосылки устойчивого развития регионов Украины. Обоснована важность устойчивого развития регионов в современных глобализационных условиях развития мирового хозяйства, поскольку сегодня глобальные тенденции развития мирового хозяйства существенно отражаются на развитии всех стран мира и её регионов. Это требует разработки собственных моделей устойчивого развития регионов с учетом существующих обстоятельств и процессов децентрализации, происходящих в Украине. Выяснено, что практическая ценность реализации основных положений концепции устойчивого развития регионов усиливается на фоне процессов углубления экономических связей между хозяйствующими субъектами различных стран, то есть мировых тенденций к глобализации. Это обуславливает необходимость рассмотрения вопросов регионального развития в контексте сочетания разнонаправленных тенденций глобального и локального характера, то есть в разрезе понятие «глокализации». Выяснено истоки распространения процесса глокализации. Определены общие черты устойчивого развития регионов Украины. Доказана необходимость активизации инновационных процессов на уровне регионов и страны в целом и создание предпосылок к формированию инновационных территориально обособленных комплексов. Предложенные меры по внедрению фискальных стимулов, которые будут способствовать достижению целей устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие; глобализация; локализация; глокализация; регион; инновационный процесс.

Табл.: 1. Библ.: 11.

The article considers the prerequisites for the sustainable regions development of Ukraine. The importance of sustainable regions development in the modern globalization conditions of world economy development is substantiated, since today global trends of world economy development have a significant impact on the development all countries of the world and its regions. This requires the development of their own models of sustainable development of regions, taking into account the existing circumstances and decentralization processes taking place in Ukraine. It is revealed that the practical value of realization of the basic principles of the concept of sustainable development of the regions is intensified against the backdrop of processes deepening economic ties between economic actors of different countries, that is, global trends towards glocalization. This necessitates the consideration of regional development issues in the context the combination of global and local character heterogeneous trends, that is, in the context of the concept of "glocalization". The origins of the glocalization proliferation process are found. The common features of sustainable development of the regions of Ukraine are outlined. The necessity of activating innovation processes at the level of regions and the country as a whole and the creation of prerequisites for the formation of innovative territorially separated complexes has been proved. Proposed measures to introduce fiscal incentives that will contribute to the achievement of sustainable development goals.

Keywords: sustainable development; globalization; localization; glocalization; region; innovation process.

Table: 1. References: 11.

JEL Classification: F01; O40; R58

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку глобальної економічної системи характеризуються багатокомпонентною структурою та різноспрямованістю впливу, паралельно формуючи об'єктивні суперечності, що зумовлює появу як потенційних можливостей розвитку її суб'єктів, так і факторів, що сповільнюють процеси зростання. Не-

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

зважаючи на утвердження ринкових цінностей як основи розвитку прогресивних економік, роль держави не втрачає соціально-економічного змісту. Раціональне використання регуляторних інструментів дозволяє державі виступати медіатором, здатним забезпечити баланс інтересів соціального, комерційного та загальнонаціонального характеру. При цьому зростає важливість регіонів, які стають основою для реалізації довгострокових цілей сталого розвитку, що потребують побудови оптимальної інституційної конфігурації для забезпечення її ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем. Тобто використання певних інструментів дозволяє державі формувати та забезпечувати стабільність середовища, в якому функціонують економічні агенти регіонів, стимулюючи розвиток останніх. Описана ситуація зумовлює посилення уваги в контексті актуалізації питань забезпечення сталого розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема сталого розвитку регіонів за останні десятиріччя привернула увагу багатьох українських учених, серед яких такі вчені, як В. Боголюбова, Б. Буркинський, М. Бутко, З. Герасимчук, М. Грязев, Б. Данилишин, В. Загорський, В. Карамушка, Г. Марушевський, Л. Мельник, О. Навелєв, Д. Палехов, Т. Пепа, Л. Руденко, А. Садовенко, В. Удовиченко, Л. Чернюк, М. Шмідт, А. Шапарь, С. Шкарлет, О. Яценко та ін. Науковці досліджували питання сутності та характеристик цього явища, категоріальний апарат, формували підходи до оцінювання стану сталого розвитку регіонів тощо.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Але, незважаючи на високий рівень теоретичних розробок, їхню практичну цінність та досвід Європейських країн щодо формування сталого розвитку, необхідно відзначити, що засади сталого розвитку в Україні на рівні її регіонів залишаються недостатньо розробленими, що вимагає подальших досліджень.

Метою цієї роботи є визначення передумов сталого розвитку регіонів України. Для вирішення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- обґрунтовано важливість сталого розвитку регіонів у сучасних глобалізаційних умовах розвитку світового господарства;
- з'ясовано витоки поширення процесу глокалізації;
- окреслено загальні риси сталого розвитку регіонів України;
- доведено необхідність активізації інноваційних процесів на рівні регіонів та країни загалом;
- запропоновано заходи щодо запровадження фіскальних стимулів, які сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні глобальні тенденції розвитку світового господарства суттєво відбиваються на розвитку всіх країн світу та її регіонів, що проявляється в можливостях виходу регіонів із висококонкурентною продукцією на світові ринки тощо. При цьому досвід європейських країн доводить позитивні результати у зміні інституціональних систем держав, відмови від вертикальної системи управління на користь децентралізованих систем управління, що сприяє сталому розвитку регіонів [2, с. 56].

Безперечно, імплементація моделей сталого розвитку регіонів європейських країн без урахування інституційних, політичних, економічних, екологічних та соціальних особливостей регіонального розвитку України не сприятиме отриманню позитивних результатів сталого розвитку. Це, у свою чергу, вимагає розроблення власних моделей сталого розвитку регіонів із урахуванням існуючих обставин та процесів децентралізації, що відбуваються сьогодні в Україні [6, с. 284; 7, с. 37].

Впродовж останнього десятиріччя все більшої актуальності набувають питання сталого розвитку. Активна індустріалізація, бурхливий розвиток науки та техніки, розширення та ускладнення структури споживчих потреб надало певні економічні переваги,

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

разом із тим породивши складні проблеми соціального та екологічного характеру. Існування значних соціальних, демографічних, економічних та технологічних диспропорцій у розвитку різних регіонів планети порушує цілісність та урівноваженість її екосистеми, загрожуючи глобальними природними катаклізмами паралельно з небезпеками, пов'язаними з неможливістю генерації достатньої кількості ресурсів, що, у свою чергу, призводить до зростання соціальної напруги та створення передумов до глобальних громадянських та міжнаціональних конфліктів.

Сучасна концепція сталого розвитку регіонів передбачає забезпечення керованості процесів розвитку. Ця мета досягається за допомогою використання сучасних технологій моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів, а також технічних та адміністративних інструментів регулювання питань у сфері захисту навколишнього середовища.

Цілями у сфері сталого розвитку є орієнтація на ліквідацію бідності, голоду, забезпечення здорового способу життя та якісної освіти, досягнення гендерної рівності, відповідальне споживання природних ресурсів, боротьба зі змінами клімату, сприяння сталому економічному зростанню та ефективній зайнятості, підтримка глобального партнерства тощо [1, с. 35].

Ефективність концепції сталого розвитку досягається через збалансування ключових напрямків, на яких вона побудована, а саме: соціального, економічного, екологічного та правового. Складність полягає в забезпеченні узгодження суспільних інтересів щодо визначення обсягів відрахувань на соціальне забезпечення, асигнувань у розвиток ресурсозберігаючих технологій, юридичної регламентації з урахуванням морально-етичних аспектів. Сенс полягає в тому, що вирішення проблем по кожному з цих питань вимагає цілісної й взаємоузгодженої роботи над виробленням дієвих рішень, інтегрованих у відповідну систему цінностей.

Практична цінність реалізації основоположних засад концепції сталого розвитку регіонів посилюється на фоні процесів поглиблення економічних зв'язків між господарюючими суб'єктами різних країн, тобто світових тенденцій до глобалізації. Одним з основних напрямків, у яких реалізуються ці процеси, є науково-технологічні розробки та спільне фінансування інноваційних досліджень у прогресивних галузях економіки. Здебільшого організація великих досліджень вимагає залучення значного обсягу капіталовкладень. Саме тому завдяки міждержавним угодам та угодам коопетиційного характеру між конкурентними структурами, забезпечується налагодження тісної та плідної співпраці в галузі інноваційного розвитку. Таке партнерство найчастіше реалізується у формі спільних підприємств або патентних пулів. Іншою перевагою такого роду зв'язків є забезпечення міжнародної наукової комунікації та послаблення негативного впливу стримуючих факторів зростання на локальному та національному рівнях.

Однак поширеним є явище локалізації прогресивних науково-дослідницьких розробок у межах окремих інноваційних комплексів, що являє собою сформовану систему, орієнтовану на забезпечення сприятливих умов для реалізації ефективної економічної та інформаційної взаємодії для забезпечення безперервності інноваційних процесів усередині комплексу. Більш того, зростаюча віддача від масштабу є ключовою рисою інноваційних процесів. Саме тому, враховуючи специфіку окремих факторів виробництва, треба розуміти, що саме праця та трудовий потенціал є фактором, обмеженим у рамках конкретної місцевості або регіону, тобто поширення інновацій може обмежуватися територіальним розміщенням їх носіїв.

Дуалізм описаного територіального чинника зумовлює необхідність розгляду питань регіонального розвитку в контексті поєднання різнонаправлених тенденцій глобального та локального характеру, тобто в розрізі поняття «глокалізації».

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Поширення процесу глокалізації пов'язано із такими передумовами світового розвитку, як [5, с. 45; 10, с. 6]:

- економія на масштабах виробництва;
- швидкі темпи науково-технічного прогресу, що супроводжуються поширенням наукомісткого виробництва, зростанням технологічних можливостей виробництва;
- диференціація вироблюваної продукції та послуг;
- зміна ролі центральних урядів у розвитку регіонів;
- людський консерватизм щодо світогляду та виявлення протистояння процесам глобалізації тощо.

Глокалізація – це певне явище, що виступає специфічним, неповторним, особливим сценарієм регіонального розвитку в умовах глобалізації, проявляється як результат синтезу процесів глобалізації та регіоналізації одночасно, розкривається в усіх сферах життєдіяльності населення регіонів як реакція на виклики глобалізації.

Процес глокалізації полягає в наступному: поступове розширення контактів із зовнішнім світом і західною культурою, акцент дедалі більше зміщується на «локальну» складову, ніж на «глобальну». Західноєвропейські культурні символи на території певної країни, регіону або місцевості не є уніфікуючою основою, вони не просто асимілюються, а зазнають значної трансформації таким чином, щоб увійти в контекст місцевих культур, стати значущими і впізнаваними багатонаціональній, етнічно різноманітній аудиторії [2, с. 207; 4, с. 18; 11, с. 6].

Глокалізація, у свою чергу, акцентує увагу на регіональних аспектах сталого розвитку. Сталий розвиток регіонів вимагає задіяння всіх факторів економічного зростання, всіх регіональних виробничих, природних, трудових, інтелектуальних ресурсів. Усі регіони України мають свої як індивідуальні особливості, так і загальні риси сталого розвитку. До останніх слід віднести:

- взаємозалежність рівня соціально-економічного розвитку та екологічного стану регіонів, хоча диференціація за соціально-економічними та екологічними показниками в останні роки між регіонами постійно зростає;
- взаємопов'язаність виробничих, технологічних процесів виробництва та споживання;
- схожість існуючих передумов сталого розвитку, що пов'язана із ресурсним потенціалом, економічно-виробничою потужністю регіонів при наявній різноманітності та специфічних особливостях регіональної господарської діяльності;
- загальний вплив галузевої та секторальної державної політики на регіональний розвиток, що має спільні завдання, інтереси та виключає автономний регіональний розвиток тощо.

Сталий розвиток регіонів неможливий без активізації інноваційних процесів на рівні регіонів та держави загалом. Один із головних викликів для регіонів полягає в тому, що більшість сучасних інноваційних процесів більшою мірою глобальні й відбуваються за межами кордонів конкретного регіону. Таким чином, розробникам доводиться вбудовувати існуючу регіональну інноваційну систему в глобальний контекст через численні інтеграційні канали отримання, поширення, відтворення та капіталізації знань і технологій [3, с. 68].

Описані явища є передумовами до формування інноваційних територіально відокремлених комплексів, що підводить нас до поняття бізнес-кластерів – територіально відокремлених комплексів об'єктів наукової та комерційної спрямованості, що діють як цілісна взаємопов'язана система. Такі комплекси являють собою розвинену мережу об'єктів інноваційної інфраструктури, що включає науково-технічні установи, університети, суспільні інститути, представників великого, малого та середнього бізнесу, фінансові установи, некомерційні організації, що дає змогу якісно забезпечити кожен етап інноваційного процесу.

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

Для активізації інноваційного спрямування розвитку регіонів та забезпечення їх сталого розвитку, на наш погляд, доцільно запровадити в Україні диференціацію ставок прямих податків. Це дозволить більш рівномірно та справедливо розподілити податкове навантаження серед економічних суб'єктів відповідно до встановлених цілей сталого розвитку. Необхідно зауважити, що цілями державної фіскальної політики має стати формування податкової системи, орієнтованої не на «механічне» стягнення коштів, а наділення наявних зборів та платежів стимулюючим складником.

Ефективним засобом може стати, запровадження вже згаданої системи податкових знижок та податкових кредитів на оподаткований дохід або прибуток підприємства, реінвестований у інноваційний розвиток у межах, визначених законом пріоритетів та цілей сталого розвитку регіонів. Такі заходи фіскального стимулювання позитивно впливають на динаміку процесів сталого розвитку.

Для втілення концепції сталого розвитку регіонів, у напрямі зміни підходів щодо організації процесу виробництва та підприємницької діяльності, важливе значення набувають екологічні податки. Надходження від екологічного податку в Україні до бюджетів різних рівнів за 2015-2017 рр. представлено в таблиці. Дані таблиці засвідчують, що у 2016 р. надходження до зведеного бюджету від екологічного податку були більшими, ніж у 2015 р. та 2017 р. З'явилась та почала зростати частка надходжень від екологічного податку до бюджетів об'єднаних територіальних громад з 1,5 % у 2016 р. до 2,1 % у 2017 р. У 2016-2017 рр. надходження до обласних бюджетів від екологічного податку були більшими, ніж до державного бюджету.

Таблиця 1

Надходження від екологічного податку до бюджетів різних рівнів, млн грн

Рік	Одиниці	Зведений бюджет	У тому числі							
			Державний	Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя)	Міст республіканського (АРК), обласного значення	Райони	Міст районного значення	Селищні	Сільські	Об'єднаних територіальних громад
2015	млн грн	2691,0	1105,4	1099,4	209,4	0,0	41,6	59,1	175,9	-
	%	100	41,1	40,9	7,8	0,0	1,5	2,2	6,5	-
2016	млн грн	4987,4	1619,1	2329,1	395,6	0,0	185,8	110,5	272,8	74,1
	%	100	32,5	46,7	7,9	0,0	3,7	2,2	5,5	1,5
2017	млн грн	4698,4	1720,7	2066,4	344,0	0,0	112,3	105,4	251,7	97,6
	%	100	36,65	44,0	7,3	0,0	2,4	2,2	5,4	2,1

Джерело: складено на основі [9].

Цей вид податків попри дуже обмежену представленість у вітчизняному законодавстві, широко використовується у фіскальній практиці розвинутих країн та сприяють сталому розвитку регіонів. Головною проблемою існуючого законодавчого закріплення екологічних податків в Україні є відсутність стимулюючої складової, що передбачала б формування системи економічних мотивів та винагород. Такими стимулами може бути надання пільг та субсидування виробників органічних продуктів харчування, підприємств, що спеціалізуються на переробці вторинної сировини, компаній, що впроваджують ресурсозберігаючі технології та технології безвідходного виробництва.

Екологічні податки все ширше використовуються для впливу на поведінку господарюючих суб'єктів, оскільки ці податки приносять дохід, який згодом використовується для створення програм, спрямованих на сприяння подальшому розвитку охорони на-

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

вколишнього середовища, що є однією із основних спрямувань концепції сталого розвитку. Основна мета запровадження екологічних податків і платежів полягає не у фіскальній спрямованості, тобто не стільки в поповненні бюджетів різних рівнів, скільки в стимулюванні платників податків до бережного ставлення до навколишнього середовища та ресурсозбереження.

З огляду на рівень економічного розвитку України, доцільним видається поступове збільшення ставок екологічних податків, яке повинно бути підкріплено проведенням ретельних наукових досліджень і оцінки впливу попереднього підвищення ставок екологічних податків на діяльність як промислових підприємств країни (основних забруднювачів), так і на обсяги викидів забруднюючих речовин, рівень безробіття і захворюваності, викликані забрудненням навколишнього природного середовища [8, с. 38].

Висновки і пропозиції. Отже, сукупний вплив вищезгаданих факторів лише посилює наявні тенденції розвитку, при цьому надаючи їм нового змісту, що виявляється в зростанні ролі регіонів, а саме поглибленні процесів регіоналізації та кластеризації національних економік. Розгляд цього питання в контексті ключових засад концепції сталого розвитку робить поняття «регіон» відправною точкою в процесі досягнення кінцевого результату, який можна визначити як динамічну систему, що агрегує в собі певні регуляторні інструменти, які стимулюють активні процеси нарощення інноваційного, інвестиційного, виробничого та інтелектуального потенціалу із відповідним інфраструктурним забезпеченням економічного середовища. Запропоновані заходи щодо фіскальних стимулів сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку.

У свою чергу, подальших досліджень вимагають питання сталого розвитку регіонів у напрямі розроблення дієвих моделей регіонального розвитку з урахуванням процесів децентралізації владних повноважень та орієнтацією економік регіонів на інноваційний розвиток.

Список використаних джерел

1. Аналіз сталого розвитку: глобальний і регіональний контексти / Міжнар. рада з науки (ICSU) та ін.; наук. кер. проекту М. З. Згуровський. Київ: НТУУ «КПІ», 2012. Ч. 2. Україна в індикаторах сталого розвитку (2011-2012). 232 с.
2. Бутко М. П. Архітектоніка конкурентоспроможності регіонів України в контексті євроінтеграції: монографія. Київ: АМУ, 2016. 452 с.
3. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи: методологічні аспекти. Київ: Либідь, 2006. 310 с.
4. Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. 516 с.
5. Исланкина Е. А., Фияксель Э. А. Глокализация инноваций: роль кластеров и международного контекста в региональном развитии. *Инновации*. 2015. № 11 (205). С. 17–21.
6. Олійник О. М. Концептуалізація глокалізації: методологічні аспекти. *Гуманітарний вісник ЗДА*. 2009. Вип. 38. С. 41–51.
7. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях / Андреева Н. М., Бараннік В. О., Белашов Є. В. та ін.; за наук. ред. Хлобистова Є. В. Сімферополь: ПП «Підприємство «Фенікс»», 2010. 582 с.
8. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / Андерсон В. М., Андреева Н. М., Алимов О. М. та ін.; за наук. ред. Хлобистова Є. В. Сімферополь: ИТ «АРИАЛ», 2011. 589 с.
9. Статистичний збірник: «Бюджет України 2017». URL: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf).
10. Тульчинська С. О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія. Херсон: Вид-во «ПП Вишемирський В. С.», 2014. 210 с.
11. Хвесик М., Бистряков І. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України. *Економіка України*. 2012. № 6. С. 4–12.

References

1. Zghurovskiy, M. Z. (Ed.) (2012). *Analiz staloho rozvytku: hlobalnyi i rehionalnyi konteksty [Analysis of sustainable development: global and regional contexts]*. Kyiv: NTUU «KPI» [in Ukrainian].
2. Butko, M. P. (2016). *Arkhitektonika konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy v konteksti ie-vrointehratsii [Architectonics of the competitiveness of Ukrainian regions in the context of eurointegration]*. Kyiv: AMU [in Ukrainian].
3. Halchynskiy, A. S. (2006). *Hlobalni transformatsii: kontseptualni alternatyvy: metodolohichni aspekty [Global transformations: conceptual alternatives: methodological aspects]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
4. Herasymchuk, Z. V., Polischuk, V. H. (2011). *Stymuliuvannia staloho rozvytku rehionu: teoriia, metodolohiia, praktyka [Stimulating the sustainable development of the region: theory, methodology, practice]*. Lutsk: RVV LNTU [in Ukrainian].
5. Islankina, E. A., Fiiaksel, E. A. (2015). *Glokalizatsiia innovatsii rol klasterov i mezhdunarodnogo konteksta v regionalnom razvitii [Glocalization of innovations: the role of clusters and the international context in regional development]*. *Innovatsii – Innovations*, 11, 17–21 [in Russian].
6. Oliinyk, O. M. (2009). *Kontseptualizatsiia hlokalizatsii: metodolohichni aspekty [Conceptualization of glocalization: methodological aspects]*. *Humanitarnyi visnyk ZDIA – Humanities bulletin of Zaporizhzhie State Engineering Academy*, 38, 41–51 [in Ukrainian].
7. Khlobystov, Ye. V. (Ed.) (2010). *Stalyi rozvytok ta ekolohichna bezpeka suspilstva v ekonomichnykh transformatsiiakh [Sustainable development and ecological safety of society in economic transformations]*. Simferopol: PP “Pidpriumstvo «Fieniks»” [in Ukrainian].
8. Khlobystov, Ye. V., Anderson, V. M., Andrieieva, N. M. and Aymov, O. M. (2011). *Stalyi rozvytok ta ekolohichna bezpeka suspilstva: teoriia, metodolohiia, praktyka [Sustainable development and ecological safety of society: theory, methodology, practice]*. Simferopol: IT «ARIAL» [in Ukrainian].
9. *Statystychnyi zbirnyk (2017). Biudzheth Ukrainy 2017 [Statistical collection: «The Budget of Ukraine 2017»]*. Retrieved from [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf).
10. Tulchynska, S. O. (2014). *Perspektyvy ta dominanty rozvytku intelektualno-innovatsiinoi systemy rehioniv Ukrainy [Prospects and domains of the development of the intellectual-innovative system of the regions of Ukraine]*. Kherson: PP «Vishemirsky» [in Ukrainian].
11. Khvesyuk, M., Bystriakov, I. (2012). *Paradyhmalnyi pohliad na kontsept staloho rozvytku Ukrainy [Paradigmatic view on the concept of sustainable development of Ukraine]*. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 6, 4–12 [in Ukrainian].

Гречко Алла Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Перемоги, 37, м. Київ, 03056, Україна).

Гречко Алла Владимировна - кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и предпринимательства, Национальный технический университет «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского» (просп. Победы, 37, г. Киев, 03056, Украина).

Hrechko Alla – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, National Technical University «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky» (37, Peremogy Av., Kyiv, 03056, Ukraine).

E-mail: alla_grechko@ukr.net

ORCID: <http://ORCID ID: 0000-0002-4913-9674>